

Lukasz Mikołajczyk

Zdzisław Maślak*

* ORCID: 0000-0002-3919-4338

Akademia im. Jakuba z Paradyża

w Gorzowie Wielkopolskim

Wojska Obrony Terytorialnej Rzeczypospolitej Polskiej – geneza, początki tworzenia i stan obecny

Streszczenie

Artykuł stanowi próbę podsumowania dotychczasowych działań zmierzających do osiągnięcia pełnej zdolności bojowej wojsk obrony terytorialnej RP. Autorzy podkreślają znaczenie wojsk obrony terytorialnej wobec zagrożeń państwa w XXI wieku. W sposób syntetyczny ujmują genezę powstania, rolę i zadania stawiane tym wojskom w różnych stanach funkcjonowania państwa. Dokonują analizy prawnych umocowań działania tych wojsk w systemie bezpieczeństwa narodowego. Opisują cele stawiane wojskom obrony terytorialnej z punktu widzenia aktualnych potrzeb obronnych państwa, a także wymagania wobec ich struktur i funkcji w tym zakresie.

Słowa kluczowe: obrona terytorialna, geneza, wojska, walka, cele, zadania

1. Geneza Wojsk Obrony Terytorialnej

Zagłębiając się w meandry naszej historii, należy stwierdzić, że koncepcja obrony terytorialnej ma bardzo długą tradycję. Już za czasu panowania Piastów można mówić o dwóch rodzajach sił powoływanych do walki: drużynie książęcej (współcześnie można ją porównać do wojsk operacyjnych) i wojska, którego zadaniem była obrona danego terytorium, a które tworzyła miejscowa ludność (głównie chłopci)¹. Od XI wieku obowiązek obrony przesunął się na wojów-żołnierzy, którzy, w razie potrzeby, gromadzili się w wyznaczonym do tego miejscu i działali na zasadzie terytorialnych oddziałów. Niebawem reformy, jak na okres średniowiecza, wprowadził w zakresie obrony Kazimierz Wielki – w razie pojawienia się nieprzyjaciela do obrony miasta zobowiązane zostało nie tylko rycerstwo, ale i ludność chłopska z danego terenu.

¹ R. Jakubczak, *Współczesne wojska obrony terytorialnej*, Warszawa 2016, s. 109-122.

Pospolite ruszenie, bo jest to nic innego jak współczesne oddziały WOT, funkcjonowały na polskich ziemiach między XIII a XVII wiekiem jako uzupełnienie wojsk zawodowych². Co prawda w okresie I Rzeczypospolitej były one zwoływane rzadko, ale ludność gotowa była do obrony swego państwa, ponieważ podtrzymywany był wśród rodaków etos żołnierza-obywatela³.

W odniesieniu do pospolitego ruszenia siłą stanowili chłopci i mieszkańcy, którzy wspomagali wojsko w działaniach obronnych. Do ich zadań pomocniczych należała chociażby ochrona i obrona obiektów, zaopatrzenie i utrzymanie lokalnej infrastruktury, w tym budowa mostów i dróg⁴. Tego typu zadania wykonywane były np. podczas Powstania Kościuszkowskiego, gdzie pospolite ruszenie, skupiające mężczyzn między 18 a 49 rokiem życia (a więc sprawnych i silnych) wspomagało innego rodzaju służby mundurowe biorące udział w walkach, do których należało wojsko i policja.

Po upadku powstania i zakończeniu rządów określanych mianem I Rzeczypospolitej nieco zapomniano o tym rodzaju obrony lub też nie było takiej potrzeby ze strony ludności, aby w ramach pospolitego ruszenia walczyć o dobro ogółu, gdyż ochronę zapewnić miała wysoce wyszkolona armia. Niemilitarny potencjał ludzki, określany już wówczas jako oddziały partyzanckie wykorzystywany był, a często przyczyniał się do rozpoczęcia walk, we wszelkiego rodzaju zrywach dających szansę na odzyskanie niepodległości Polakom będącym pod zaborami. Wcześniejsze działania partyzanckie pozwoliły również na powolne wypracowanie mechanizmów właściwych dla formacji zbrojnych, dzięki czemu łatwiej było, m.in. Józefowi Piłsudskiemu, tworzyć oddziały mające doprowadzić do powrotu Polski na mapę świata jako kraju niepodległego.

Na przełomie lat 1918/1919 z Polskiej Siły Zbrojnej, Polskiej Organizacji Wojskowej, byłych wojsk legionowych i pozostałości Dowborczyków zorganizowane zostały pierwsze pułki i dywizje wojska narodowego, które liczyły około 50 tys. żołnierzy. W kwietniu 1919 r. wzmocniły się one o 80 tys. żołnierzy pod dowództwem gen. Józefa Hallera, a następnie o 70 tys. armii wielkopolskiej pod dowództwem gen. Józefa Dowbora-Muśnickiego. Wojska narodowe wzmocniła dywizja gen. Lucjana Żeligowskiego, która wróciła do kraju z Rosji. Polskie wojsko rosło w siłę również za sprawą poboru nowych roczników, chociaż formowanie sił miało miejsce w warunkach wojennych. Co najważniejsze Polacy darzyli narodowe wojska ogromnym szacunkiem i z uznaniem patrzyli na polskiego orła znajdującego się na umundurowaniu. Pod koniec 1920 r. armia polska liczyła już 100 tys. żołnierzy.

² W. Sokół, *Wojska obrony terytorialnej w historii Polski (wybrane problemy)*, „Bezpieczeństwo. Teoria i praktyka” 2017, nr 3, s. 319.

³ Ibidem, s. 320.

⁴ A. Wrona, *Obrona terytorialna wczoraj i dziś*, „Przegląd Sił Zbrojnych” 2017, nr 3, s. 9.

Po śmierci Józefa Piłsudskiego władzę nad armią przejął marszałek Edward Rydz-Śmigły. Dokonując przeglądu wojska, stwierdził on jego zacofanie w porównaniu do współczesnej techniki wojennej i posiadanego przez inne armie sprzętu oraz wyszkolenia, w związku z czym w 1936 r. został opracowany sześcioletni plan modernizacji i rozbudowy armii.

W latach 30. XX wieku powołana została Obrona Narodowa na wzór koncepcji opracowanej przez gen. Tadeusza Kutrzebę i płk. Juliana Skokowskiego. Głównym celem utworzenia jej była chęć włączenia Obrony Narodowej do całokształtu systemu obrony państwa. Rezerwiści i osoby, które nie były objęte poborem, wchodzić miały w skład terytorialnych oddziałów wojskowych i w razie działań zbrojnych ich zadaniem było udzielanie wsparcia regularnej armii. „Do 1939 roku w ramach Obrony Narodowej zdołano utworzyć 11 brygad i półbrygad, liczących około 50 tysięcy żołnierzy i 1600 oficerów. W ponad 90% żołnierze tej formacji byli narodowości polskiej”⁵.

Dalszy rozwój SZ, w tym Obrony Narodowej, został przerwany 1 września 1939 r., wybuchem II wojny światowej. Kadra oficerska, na szkoleniu której najbardziej skupiał się Piłsudski, potrafiła sobie radzić w walkach kampanii wrześniowej. Odpowiedniego przeszkolenia, doświadczenia brakowało szczególnie na wyższych stopniach dowódczych. „Rozbicie armii polskiej w 1939 r. unicestwiło cały dotychczasowy dorobek wojskowy odrodzonego państwa polskiego”⁶, mimo że „w kampanii wrześniowej 1939 roku Obrona Narodowa, w liczbie 82 batalionów, stanowiła osłonę dywizji piechoty”⁷, to nie wykorzystano pełnego potencjału, jaki ona dawała, być może nie zdając sobie sprawy z tego, że przeszkoleni rezerwiści są w stanie wspomóc obronę, a może obawiając się wykorzystywać w trakcie kampanii wrześniowej ludność, która nie przeszła pełnego przeszkolenia i licząc na zadeklarowaną pomoc ze strony Francji i Wielkiej Brytanii.

Polacy wykorzystywali każdą okazję do tego, aby tworzyć jednostki bojowe do walki z okupantem. Fenomenem tamtych krwawych lat jest powstanie i funkcjonowanie Polskiego Państwa Podziemnego, które w czasie okupacji ze strony niemieckiej tworzyło agendy wojskowe w postaci Armii Krajowej⁸, wywodzące się ze Związku Walki Zbrojnej.

⁵ W. Sokół, *Wojska obrony terytorialnej...*, op. cit., s. 325.

⁶ B. Miśkiewicz, *Wojsko polskie na tle europejski*, <http://www.wbc.poznan.pl/Content/39738/PDF/Wojsko%20Polskie%20na%20tle%20europejskim.pdf>, s. 8 [dostęp: 05.12.2019].

⁷ W. Sokół, *Wojska obrony terytorialnej...*, op. cit., s. 325.

⁸ Gen. Tadeusz Bór-Komorowski, Komendant Główny Armii Krajowej, w 1984 r. informował, że liczy ona 380 tys. zaprzysiężonych żołnierzy i kilkaset tysięcy ochotników. W odniesieniu do kraju walczącego z dwoma najeźdźcami, z mocarstwami silnymi i potężnymi, do kraju, który stał się zabawką nazistowskich rękach były to naprawdę znaczne dane. T. Bór-Komorowski, *Armia Podziemna*, Warszawa 1984, s. 172.

Akt podpisany 7 maja 1945 r. w Remis zakończył wojnę w Europie i spowodował, że znaleźliśmy się, jako kraj, w sowieckiej strefie wpływów.

Teraz, z perspektywy czasu, można stwierdzić, że od momentu zaistnienia Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej istniały też antykomunistyczne organizacje terytorialne, które można by porównać do WOT. Działały one poza marginesem prawa, ich członkowie byli ścigani i surowo karani w związku z przynależnością do Armii Krajowej⁹, ale ich cel był jasny – uwolnić się od kolejnego okupanta, którym tym razem jest Związek Socjalistycznych Republik Radzieckich.

Ludowe Wojsko Polskie czerpało głównie z radzieckich rozwiązań i szkoliło się na radzieckich uczelniach wojskowych. Początkowo nie istniały plany utworzenia oddziałów, które można by określać mianem obrony terytorialnej. Polskie dowództwo starało się jednak, od 1956 r., wypracować własne założenia obronności, ale zapędy te tłumione były przynależnością do Układu Warszawskiego. Nie mniej jednak Komitet Obrony Kraju¹⁰ wraz ze swoimi organami starał się przygotować wojska obrony terytorialnej kraju i ludność na wypadek wojny.

14 maja 1959 r. uchwałą Komitetu Obrony Kraju utworzono komponent obrony terytorialnej w Polsce Ludowej, którego celem była obrona kraju przed różnymi zagrożeniami¹¹. Wówczas po raz pierwszy w polskiej historii użyto nazewnictwa Wojska Obrony Terytorialnej¹². Od lat 70. XX wieku możemy mówić

⁹ Żołnierze wyklęci, żołnierze niezłomni, polskie powojenne podziemie niepodległościowe i antykomunistyczne to współcześnie funkcjonujące określenia dla organizacji i żołnierzy walczących z komunizmem na ziemiach polskich po 1945 r. Działali oni terytorialnie organizując się w grupy wchodzące w skład większej całości, jaką była Armia Krajowa. NKWD nie ustawało w ich ściganiu i zwalczaniu zapędów antysowieckich a aresztowani żołnierze poddawani byli torturom, skazywani na śmierć, wywożeni na Syberię, do kolchozów lub do utworzonych, specjalnie dla nich, obozów koncentracyjnych w Krasowie Podlaskim lub pod Siedlcami. Pamięć o Żołnierzach Wyklętych w ostatnich latach jest dość mocno propagowana, choć nie były to postacie krystaliczne. Zdarzali się wśród nich zbrodniarze i oprawcy odpowiedzialni za mordy i grabieże w myśl stawiania oporu sowietom (co wywołuje obecnie dość mocne konflikty w odniesieniu do próby uczczenia ich pamięci).

¹⁰ Komitet Obrony Kraju powołany został uchwałą Rady Państwa i Rady Ministrów 21 grudnia 1955 r. i składał się z pięciu osób pod przewodnictwem sekretarza Komitetu Centralnego. Do jego zadań należało: rozpatrywanie i inicjowanie poczynań, mających na celu wzmocnienie obrony kraju i obronności państwa, decydowanie w sprawach mających zasadnicze znaczenie dla obrony kraju, a dotyczących sił zbrojnych, gospodarki narodowej i przygotowania aparatu państwa do zadań obrony i rozpatrywanie wszystkich kwestii finansowych związanych z obronnością. Dział Polityczny Komitetu Obrony Kraju miał zajmować się szeroko rozumianym problem obronności, przede wszystkim poprzez organizacje polityczne, społeczne i militarne, szkolenie działaczy partyjnych i społecznych oraz przygotowywanie ich w zakresie problematyki obronności, tworzenie ogniw partyjno-politycznych w układzie militarnym, terytorialnym i administracyjnym. P. Mrówka, *Komitet Obrony Kraju: struktura i zadania w latach 1959-1973*, „Niepodległość i pamięć” 2012, nr 1-4, s. 37-40.

¹¹ W. Sokół, *Wojska obrony terytorialnej...*, op. cit., s. 326.

¹² M. Różański, A. Duda, J. Rajchel, T. Drewniak, J. Stróżyk, *Wojska Obrony Terytorialnej. Stan obecny. Pożądanee kierunki*, https://www.stratpoints.eu/wp-content/uploads/2018/03/WOT_

o systemie obrony terytorialnej, w której kluczową rolę spełniał Główny Inspektor Obrony Terytorialnej. Jednostki działające w ramach obrony terytorialnej podlegały okręgom wojskowym, a zadaniem Inspektoratu było czuwanie nad szkoleniem i wykonywanymi przez Wojska Obrony Terytorialnej Kraju zadaniami.

Obrona Terytorialna składała się z poborowych, którzy podczas kwalifikacji otrzymali gorszą kategorię i, tak jak w przypadku służby zawodowej, podlegli poborowi. Ich szkolenie różniło się jednak od szkolenia typowo wojskowego, ponieważ większość czasu poświęcali oni na zdobycie zawodu, które wspomagane było szkoleniem wojskowym. Gdyby doszło do wybuchu wojny formacja ta miała przede wszystkim ochraniać obiekty strategiczne, trasy komunikacyjne itp. Udało się sformować brygadę w Warszawie i Katowicach, 18 pułków i 65 batalionów¹³. Szacuje się, że OT liczyła ok. 20 tys. żołnierzy. Wojska Obrony Terytorialnej Kraju zostały rozformowane po przemianach roku 1989.

Polska Rzeczypospolita Ludowa może pochwalić się jeszcze jedną formacją zbliżoną w swych założeniach do WOT. W latach 60. XX wieku na terenie naszego kraju powoływane były Wojska Obrony Wewnętrznej. Były one rodzajem wojsk regionalnych, ale w porównaniu do Wojsk Obrony Terytorialnej Kraju były bardziej wyspecjalizowane i w razie zagrożenia wojną miały stanowić wsparcie dla wojsk operacyjnych. Z tego też względu powoływano w ich szeregi osoby mające co najmniej wykształcenie zawodowe, które nie były karane.

Lata 90. XX wieku to ogromne zmiany w polskiej wojskowości. Przede wszystkim zaczęliśmy szukać nowych sojuszników na zachodzie. Finansowe perturbacje spowodowały, że konieczne były różnego rodzaju redukcje w wojsku, wobec czego spadła liczba wojskowych. Polska armia się dozbierała i doszkaląca, brała udział w misjach pokojowych ONZ oraz w „Partnerstwie dla Pokoju”, a w 1999 r. Polska znalazła się w strukturach NATO. Na kilka lat porzucono działania związane z obroną terytorialną i tematyka ta funkcjonować zaczęła poza uregulowaniami państwowymi w jednostkach proobronnych czy stowarzyszeniach.

W 1997 r. na czele polskiego rządu stał Jerzy Buzek, Ministrem Obrony Narodowej był Janusz Onyszkiewicz i powstała Akcja Wyborcza Solidarność. Romuald Szeremietiew, jeden z organizatorów Akcji Wyborczej Solidarność, stworzył zespół ds. bezpieczeństwa narodowego i opracował w 1998 r. *Koncepcję systemu obrony terytorialnej*¹⁴, w której mowa była m.in. o uzawodowieniu armii i jednoczesnej rozbudowie wojsk terytorialnych, które mają bronić swojego miejsca

stan-obecny-i-pożądane-kierunki-zmian_BAS_FINALEX.pdf, s. 3 [dostęp: 5.12.2019].

¹³ J. Kajetanowicz, *Wojska Obrony Terytorialnej Kraju w systemie bezpieczeństwa Polski w latach 1959-1989*, „Poligon” 2013, nr 2(37), s. 243.

¹⁴ *Koncepcja systemu obrony terytorialnej*, Warszawa 1998.

zamieszkania. Koncepcja zakładała, że do roku 2003 powstanie jedna brygada obrony w każdym województwie¹⁵ oraz podkreślała wagę dla tego rodzaju wojsk. Koncepcja zakładała, że WOT będą liczyć 1,5 tys. żołnierzy, a stan armii zawodowej zamykać się będzie w liczbie ok. 200 tys. etatów.

Pod uwagę brano dwa, w zasadzie bardzo do siebie zbliżone, kierunki rozwoju w odniesieniu do WOT. Na czas pokoju w 1998 r. miały istnieć trzy brygady OT liczące ponad 1,5 tys. żołnierzy, które to na czas wojny rozrosnąć się miały sześciu brygad, zwiększając liczebność do 31,5 tys. żołnierzy¹⁶. Rok 2003 zakładał zwiększenie jednostek na czas pokoju do 9,5 tys. Żołnierzy, a na czas wojny do 72 926¹⁷. W 2012 r. OT w czasie pokoju miała liczyć 10 tys. żołnierzy¹⁸, zaś w czasie wojny wzrastać miała do 132 496 żołnierzy¹⁹.

4 stycznia 2000 r. uchwalona została *Strategia Bezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej*²⁰. Zgodnie z jej tekstem SZ RP składają się z wojsk lądowych, wojsk lotniczych i obrony powietrznej oraz marynarki wojennej, a we wszystkich tych rodzajach wyróżnić można wojska operacyjne i wojska obrony terytorialnej²¹. W *Strategii* czytamy również, że „wojska obrony terytorialnej przeznaczone są do wspierania i zapewniania swobody działania wojsk operacyjnych oraz wykonywania lokalnych zadań obronnych w ścisłym współdziałaniu z niemilitarnymi ogniwami struktury państwowej”²². Zapisy te nie odnalazły swojego odzwierciedlenia w rzeczywistości.

Lata 2001-2005 to rządy koalicji Sojuszu Lewicy Demokratycznej – Polskiego Stronnictwa Ludowego. W tym czasie najważniejszym było rozwinięcie działalności polskiego wojska na misjach zagranicznych, przez co nie pochyłano się nad jakimikolwiek działaniami związanymi z obroną terytorialną, co więcej *Program przebudowy i modernizacji technicznej Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej w latach 2001-2006* przewidywał zmniejszenie SZ z 220 tys. do 180 tys. w roku 2004. 23 Brygada Obrony Terytorialnej została rozformowana w 2003 r., podobny los spotkał w roku 2005 2 Brygadę Obrony Terytorialnej. „Kropkę na i” postawiono w 2008 r., kiedy

¹⁵ W momencie powstawania dokumentu istniały trzy brygady OT: w Gdańsku, w Mińsku Mazowieckim i w Zamościu.

¹⁶ A. Zapałowski, *Koncepcja budowy obrony terytorialnej w programie akcji wyborczej solidarność a koncepcja obrony terytorialnej rządu Prawa i Sprawiedliwości*, „AntePortas – Studia nad Bezpieczeństwem” 2016, nr 2(7), s. 88.

¹⁷ Ibidem.

¹⁸ Zgodnie z założeniem połowa z nich to mieli być żołnierze zawodowi.

¹⁹ A. Zapałowski, *Koncepcja...*, op. cit., s. 88.

²⁰ *Strategia Bezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa 2000.

²¹ Wskazywał na to pkt 4.6.2. *Strategii Bezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej* w dziale poświęconym Organizacji Sił Zbrojnych.

²² Pkt 4.6.2. *Strategii Bezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej* w dziale poświęconym Organizacji Sił Zbrojnych.

to pozostałe brygady przeformowano w bataliony OT, a następnie w bataliony zmechanizowane. Wojska Obrony Terytorialnej przestały istnieć.

Program wyborczy Prawa i Sprawiedliwości z 2005 r. nie zawierał punktu dotyczącego OT. „Po dwóch latach rządów koalicji pod przewodnictwem PiS okazało się, iż w zakresie polityki obronnej, poza utrzymaniem misji wojskowych poza granicami państwa, główna aktywność rządzących koncentrowała się na likwidacji WSI i powołaniu nowych służb specjalnych”²³. Konsekwencją programu wyborczego z roku 2005 była *Strategia Bezpieczeństwa Narodowego z 2007 r.*²⁴, w której nie mówiono już o OT w ogóle, za to pojawiły się NSR.

Kiedy władza w Polsce została przejęta przez koalicję Platforma Obywatelska Polskie Stronnictwo Ludowe, niewiele, a w zasadzie nic się nie zmieniło w kwestiach OT. Program koalicji zakładał stworzenie armii zawodowej i rezygnację z poboru w zamian za ochotniczą służbę.

W roku 2009 można było zapoznać się z nowym programem Prawa i Sprawiedliwości. Nie pojawił się w nim żaden zapis dotyczący OT. Partia kładła nacisk na uzawodowienie armii. W rozdziale poświęconym bezpieczeństwu militarnemu i obronności zapisano, że to zawodowa armia jest przyszłością²⁵. Program z 2011 r. zawierał zaś w sobie prognozę zwiększenia potencjału militarnego zarówno SZ, jak i NSR do 150 tys. żołnierzy i wykazywał, podobnie jak wcześniejszy dokument, konieczność uzawodowienia armii. O OT nie mówił również nic program przygotowany przez Prawo i Sprawiedliwość w roku 2015.

I chociaż zapomniano na kilka lat, w kwestiach programów i strategii rządowych, o OT, to nie zapomniały o niej różnego rodzaju organizacje, które od lat starały się uświadomić rządzącym, jak ważne jest posiadanie Obrony Narodowej, przedstawiając w tym celu niezliczone opinie ekspertów ds. wojskowości i obronności. Działania te przyniosły wreszcie pożądany dla nich skutek, bowiem w listopadzie 2014 r. gen. Bogusław Pacek został powołany na stanowisko pełnomocnika Ministra Obrony Narodowej ds. społecznych inicjatyw proobronnych. Generał przygotował koncepcję, w myśl której zakładano utworzenie 16 oddziałów terytorialnych, obsadzonych w stopniu minimalnym żołnierzami zawodowymi, a w zdecydowanym żołnierzami NSR.

Koncepcja utworzenia WOT stała się flagową koncepcją i głównym celem Ministra Obrony Narodowej Antoniego Macierewicza, po objęciu władzy przez Prawo i Sprawiedliwość. Co prawda program partii nie przewidywał tego typu rozwiązań, ale skuteczne lobby organizacji proobronnych, zaanektowanie Krymu

²³ A. Zapałowski, *Koncepcja...*, op. cit., s. 93.

²⁴ *Strategia Bezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa 2007.

²⁵ A. Zapałowski, *Koncepcja...*, op. cit., s. 96.

przez Rosję, a w efekcie tego działania zbrojne prowadzone na terenie Ukrainy i niepokoje społeczne, jak twierdzono, uzasadniające konieczność utworzenia WOT, sprawiły, że postanowiono powołać do życia piąty rodzaj SZ²⁶ – WOT. „W pierwszym okresie rządów PiS dosyć chaotycznie i bez głębszej analizy przyjęto koncepcję rozlokowania trzech pierwszych brygad OT właśnie w tym rejonie²⁷ i uzbrojenie ich także w ciężką broń wycofywaną z jednostek operacyjnych, co było niczym innym niż budową wojsk operacyjnych „drugiego sortu” w oparciu o rezerwy, a nie miało nic wspólnego z rzeczywistą koncepcją budowy OT”²⁸.

W marcu 2016 r. Grzegorz Kwaśniak, pełnomocnik Ministra Obrony Narodowej ds. budowy obrony terytorialnej zaprezentował pierwszą klarowną koncepcję utworzenia piątego rodzaju SZ. Do 2019 r. miało powstać 17 brygad OT, o łącznej liczbie 35 tys. żołnierzy.

25 kwietnia 2016 r. Minister Obrony Narodowej Antoni Macierewicz podpisał koncepcję OT, zgodnie z którą pierwsze brygady rozlokowane miały być w trzech województwach wschodniej Polski. Po dwóch miesiącach koncepcję nieco zmieniono, zwiększając liczbę żołnierzy do 53 tys. 1 lipca 2016 r. zaczęło działać Biuro ds. Utworzenia Obrony Terytorialnej, które przekształciło się w Dowództwo Obrony Terytorialnej²⁹. W styczniu 2017 r., Prezydent RP Andrzej Duda, mianował gen. bryg. Wiesława Kukulę na stanowisko Dowódcy Wojsk Obrony Terytorialnej.

Sformowanie Dowództwa WOT nastąpiło w 2016 r. W tym samym roku utworzono trzy dowództwa brygad wraz z podlegającymi im batalionami, a mianowicie 1 Podlaską Brygadę Obrony Terytorialnej w Białymstoku, 2 Lubelską Brygadę Obrony Terytorialnej w Lublinie i 3 Podkarpacką Brygadę Obrony Terytorialnej w Rzeszowie. W kolejnym roku utworzone zostały: dwie brygady w województwie mazowieckim i jedna w województwie warmińsko-mazurskim. Aż w siedmiu województwach³⁰ proces tworzenia został zakończony w roku 2018. W ramach IV etapu tworzone miały być brygady w województwie zachodniopomorskim,

²⁶ Zgodnie z ustawą z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej, a dokładnie z art. 3 ust. 3, w skład SZ wchodzi jako ich rodzaje: Wojska Lądowe, Siły Powietrzne, Marynarka Wojenne, Wojska Specjalne. Wskazany artykuł w ust. 7 stanowi, że w skład SZ wchodzi również Żandarmeria Wojskowa, jako ich wyodrębniona i wyspecjalizowana służba.

²⁷ W grudniu 2015 r. głównodowodzący sił USA w Europie generał Ben Hodges stwierdził, że „przesmyk Suwalski” to najbardziej prawdopodobny obszar zagrożony atakiem ze strony Rosji, która w ten sposób doprowadzi do odcięcia krajów bałtyckich. Stąd też tworzenie pierwszych brygad OT zaplanowane zostało na wschodniej granicy kraju.

²⁸ A. Zapalowski, *Koncepcja...*, op. cit., s. 99.

²⁹ Dowództwo Wojsk Obrony Terytorialnej ma swoją siedzibę w Zegrzu.

³⁰ Dotyczy województwa pomorskiego, kujawsko-pomorskiego, wielkopolskiego, łódzkiego, świętokrzyskiego, śląskiego i małopolskiego.

lubuskim, dolnośląskim i opolskim³¹. W marcu 2019 r. Minister Obrony Narodowej poinformował, że ostatni etap procesu tworzenia WOT nie będzie dotyczył utworzenia brygad w województwach dolnośląskim, lubuskim, opolskim i zachodniopomorskim, a jedynie województwa dolnośląskiego i zachodniopomorskiego. W województwach opolskim i lubuskim powstaną bataliony, które będą podporządkowane odpowiednio brygadzie śląskiej i wielkopolskiej. Proces tworzenia brygad OT ma się zakończyć w 2021 r.

Polska armia, z uwagi na zmieniający się charakter zagrożeń, była i jest zmuszona do ciągłej reorganizacji i tworzenia nowych struktur umożliwiających skuteczną ochronę i obronę kraju. Najlepszym przykładem tych zmian jest powrót do dawnych koncepcji i powstanie WOT.

2. Prawne aspekty powstania i funkcjonowania Wojsk Obrony Terytorialnej

Komitet Obrony Kraju utworzył WOT, w ramach Ludowego Wojska Polskiego, uchwałą z dnia 14 maja 1956 r. Na tamten czas argumentowano, że wojska te tworzone są „jako siły tzw. układu wewnętrznego, służącego do bezpośredniej obrony terytorium kraju przed różnymi zagrożeniami”³². W ramach redukcji SZ po przemianach ustrojowych zostały one rozformowane, ale już w 1991 r. podjęty został proces odbudowy owej formacji. Przyjęta w 1997 r. *Koncepcja rozwoju Obrony Terytorialnej* pozwoliła na odtworzenie tego rodzaju wojsk i zakładała, że licząca ok. 10 tys. żołnierzy brygada powstanie w każdym województwie do 2003 r. W rzeczywistości udało się utworzyć tylko siedem brygad, a ich liczebność nie była łącznie wyższa niż 2 tys. żołnierzy³³. Zamiast realizacji planu polegającego na tym, że w roku 2003 brygada OT będzie w każdym z województw rozpoczął się proces rozformowywania jej na rzecz uzawodowienia armii. W ten sposób w latach 2003-2007 część brygad została rozformowana całkowicie, część zaś przekształcono w bataliony, które zostały zmechanizowane, aby ostatecznie, w marcu 2008 r. włączyć je do struktur 7 Pomorskiej Brygady Obrony Wybrzeża, 21 Brygady Strzelców Podhalańskich, 3 Brygady Zmechanizowanej. Po 2008 r. Polska była jedynym krajem NATO, w którym oddziały takie nie funkcjonowały.

³¹ <https://terytorialsi.wp.mil.pl/wot> [dostęp: 8.12.2019].

³² W. Sokół, *Wojska...*, op. cit., s. 326.

³³ Z. Polcikiewicz, *Wojska Obrony Terytorialnej w systemie bezpieczeństwa narodowego Polski*, „Artykuły Naukowe ASO” 2016, nr 7, s. 403.

25 lipca 2015 r. odbyły się w Polsce wybory parlamentarne, które przyniosły zwycięstwo Prawu i Sprawiedliwości. Prezesem Rady Ministrów została Beata Szydło, a na stanowisko Ministra Obrony Narodowej został powołany Antoni Macierewicz. To właśnie on rozpoczął tworzenie na nowo OT w Polsce. W tym samym roku minister Macierewicz wydał dwie decyzje: pierwsza dotyczyła powołania Pełnomocnika Ministra Obrony Narodowej do Spraw Utworzenia Obrony Terytorialnej³⁴, a druga powołania Biura do Spraw Utworzenia Obrony Terytorialnej³⁵. Zadaniem pełnomocnika, na którego wyznaczony został Grzegorz Kwaśniak³⁶, było m.in. przedstawienie Ministrowi Obrony Narodowej, w terminie do dnia 1 maja 2016 r., opracowanej we współpracy z Szefem Sztabu Generalnego Wojska Polskiego, oraz uzgodnionej w resorcie Obrony Narodowej, koncepcji organizacji i funkcjonowania OT.

Prace prowadzone w resorcie obrony zwieńczone zostały zatwierdzeniem 25 kwietnia 2016 r. *Koncepcji utworzenia WOT*, a w maju 2016 r. wydano decyzję dotyczącą sformowania brygad OT.

Koncepcja zakładała utworzenie siedemnastu brygad OT, po jednej w każdym województwie, poza województwem mazowieckim, gdzie powstać miały dwie brygady. Formowanie nowego rodzaju wojsk zostało podzielone na cztery etapy i zaplanowane na lata 2016-2021.

Zdania na temat utworzenia OT, były podzielone. Jedni pochwalali proces, inni byli mu zdecydowanie przeciwni. Antoni Macierewicz w piśmie skierowanym do Anny Marii Siarkowskiej, Przewodniczącej Podkomisji Stałej ds. Społecznych w Wojsku, odpowiadał na poselskie pytania dotyczące zasadności, misji, zadań w czasie pokoju i wojny oraz kryzysu mających powstać WOT³⁷, jednocześnie zaznaczając, że będzie to część SZ organizowana i wykorzystywana do obrony lokalnej i regionalnej kraju. Miesiąc po przesłaniu odpowiedzi przez ministra Macierewicza, 28 października 2016 r., Marszałek Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, Marek Kuchciński, otrzymał projekt ustawy o zmianie ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej oraz niektórych innych ustaw z projektami aktów wykonawczych³⁸.

³⁴ Decyzja Nr 504/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 30 grudnia 2015 r. w sprawie powołania Pełnomocnika Ministra Obrony Narodowej do Spraw Utworzenia Obrony Terytorialnej (t.j. Dz. Urz. MON z 2016 r., poz. 2).

³⁵ Decyzja Nr 503/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 30 grudnia 2015 r. w sprawie utworzenia Biura do Spraw Utworzenia Obrony Terytorialnej, (t.j. Dz. Urz. MON z 2016 r., poz. 2).

³⁶ Był on jednocześnie Dyrektorem Biura do Spraw Utworzenia Obrony Terytorialnej.

³⁷ Minister Obrony Narodowej Nr 305/1180/W-28/16/IS Warszawa, 20.09.2016 r.

³⁸ Sejm Rzeczypospolitej Polskiej VIII kadencji, Druk nr 966, 28.10.2016 r., s. 1.

W uzasadnieniu złożonego projektu ustawy można przeczytać, że „budowa Wojsk Obrony Terytorialnej (WOT) jest w aktualnej sytuacji Rzeczypospolitej Polskiej jedynym w miarę szybkim, tanim i skutecznym sposobem odbudowy naszego bezpieczeństwa militarnego”³⁹ oraz, że „zasadniczym celem proponowanej nowelizacji jest utworzenie kolejnego, samodzielnego rodzaju Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej – Wojsk Obrony Terytorialnej (WOT) wraz z powołaniem dowódcy tych wojsk, mającym wykonywać swoje zadania przy pomocy Dowództwa Wojsk Obrony Terytorialnej”⁴⁰. Po raz pierwszy w historii wojskowości WOT zostały potraktowane jako osobny, samodzielny rodzaj sił zbrojnych⁴¹. Ponadto autorzy projektu ustawy wskazywali, że coraz większego znaczenia nabiera zwalczanie tzw. zagrożeń niemilitarnych, a WOT byłyby idealną formacją zwalczającą tego typu zdarzenia, dzięki podejmowanym działaniom informacyjnym i edukacyjnym. W uzasadnieniu wskazano, że nowy rodzaj SZ byłby wsparciem dla zarządzania kryzysowego i obrony cywilnej, ponieważ żołnierze będą odpowiednio wyposażeni i wyszkoleni również do działań z tego zakresu. Pomysłodawcy powrotu do tego rodzaju wojsk uzasadniali utworzenie nowego rodzaju SZ, wskazując, że żołnierz WOT, jako żołnierz związany z lokalną społecznością, osoba w żaden sposób nieprzymuszona do służby, a wstępująca do niej dobrowolnie, posiada zapewne duży zasób patriotyzmu. Podkreślano, że brygady OT, liczące po kilkadziesiąt tysięcy żołnierzy, będą stanowić dodatkowy potencjał militarny dla wojsk operacyjnych i wsparcie dla całego systemu obronnego państwa.

Prace nad procesowanym projektem zakończyły się dość szybko. Ustawa z dnia 16 listopada 2016 r. o zmianie ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej oraz niektórych innych ustaw⁴² powołująca piąty rodzaj SZ⁴³, a więc WOT, weszła w życie z dniem 1 stycznia 2017 r. Powstał na terenie naszego kraju nowy rodzaj SZ⁴⁴, na którego czele stanął Dowódca Wojsk Obrony Terytorialnej.

³⁹ Ibidem.

⁴⁰ Ibidem, s. 2.

⁴¹ M. Huzarski, *Podstawy normatywne i koncepcyjno-funkcjonalne tworzenia Wojsk Obrony Terytorialnej*, „Przegląd Nauk o Obronności” 2017, nr 3, s. 68.

⁴² Ustawa z dnia 16 listopada 2016 r. o zmianie ustawy o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej oraz niektórych innych ustaw (t. j. Dz.U. z 2016 r., poz. 2138).

⁴³ Wojska Obrony Terytorialnej, jako piąty rodzaj wojsk wchodzących w skład polskich SZ wymienia artykuł 3 ust. 3 Ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obron Rzeczypospolitej Polskiej.

⁴⁴ Do czasu wejścia w życie znowelizowanej ustawy Siły Zbrojne można było podzielić na Wojska Lądowe, Siły Powietrzne, Marynarkę Wojenną i Wojska Specjalne.

Minister Obrony Narodowej wydał rozporządzenie z dnia 24 lutego 2017 r. w sprawie powołania do Terytorialnej Służby Wojskowej i sposobu jej pełnienia⁴⁵. W treści tego dokumentu wskazano strukturę, jak też sposób powoływania żołnierzy OT, określone zostały wzory dokumentów oraz dokumenty, jakie złożyć są zobowiązani kandydaci na żołnierzy OT.

Wyżej omówione prace na tyle zmieniły porządek prawny, że dały umocowanie do wcielania żołnierzy do TSW i fizycznego tworzenia brygad OT. Dowódca Generalny Rodzajów Sił Zbrojnych powołał w maju 2016 r. Zespół Zadaniowy do sformowania Brygady Obrony Terytorialnej⁴⁶. Głównym zadaniem powołanego Zespołu było utworzenie harmonogramu realizacji przedsięwzięć umożliwiających sformowanie Dowództw Brygad Obrony Terytorialnej.

Konsekwencją powyższych działań było wyznaczenie w dniu 1 sierpnia 2016 r. przez Ministra Obrony Narodowej, Antoniego Macierewicz, na stanowiska dowódców trzech pierwszych Brygad Wojsk Obrony Terytorialnej. Pułkownik Sławomir Kacanowski został wyznaczony na stanowisko Dowódcy 1 Podlaskiej Brygady Obrony Terytorialnej, ppłk. Tadeusz Nastarowicz na stanowisko Dowódcy 2 Lubelskiej Brygady Obrony Terytorialnej, a ppłk. Arkadiusz Mikołajczyk na stanowisko Dowódcy 3 Podkarpackiej Brygady Obrony Terytorialnej. 12 sierpnia dowódcy ci złożyli meldunki o przyjęciu obowiązków służbowych w Dowództwie Generalnym Rodzajów Sił Zbrojnych. Antoni Macierewicz, jako Minister Obrony Narodowej, 20 września 2016 r. wyznaczył płk Wiesława Kukulę na stanowisko Dowódcy Dowództwa Wojsk Obrony Terytorialnej. Zwierzchnik Sił Zbrojnych, czyli Prezydent RP Andrzej Duda, 10 stycznia 2017 r. wręczył akt mianowania na stanowisko Dowódcy Wojsk Obrony Terytorialnej. Tym sposobem powstanie WOT wraz z ich dowództwem stało się faktem.

W trakcie tworzenia podstaw normatywnych i struktur WOT rozpoczęły się prace nad projektem nowelizującym kolejną ustawę istotną z punktu widzenia funkcjonowania piątego rodzaju SZ – Ustawę z dnia 14 grudnia 1995 r. o urzędzie Ministra Obrony Narodowej⁴⁷. Do Marszałka Sejmu w dniu 17 lipca 2018 r. trafił druk nr 2786 przedstawiający projekt ustawy o zmianie ustawy o urzędzie Ministra Obrony Narodowej oraz ustawy o powszechnym obowiązku obrony

⁴⁵ Rozporządzenie z dnia 24 lutego 2017 r. w sprawie powołania do Terytorialnej Służby Wojskowej i sposobu jej pełnienia (t.j. Dz.U. z 2017 r., poz. 4650).

⁴⁶ T. Nastarowicz, *Proces tworzenia Brygady Obrony Terytorialnej RP. Studium przypadku*, „Bezpieczeństwo. Teoria i praktyka” 2017, nr 3, s. 104. Tadeusz Nastarowicz we wskazanym powyżej artykule opublikowanym na łamach *Bezpieczeństwo. Teoria i praktyka* w sposób szczegółowy omawia proces powstawania Brygad Obrony Terytorialnej na terenie Polski.

⁴⁷ Ustawa z dnia 14 grudnia 1995 roku o urzędzie Ministra Obrony Narodowej (t.j. Dz.U. z 2019 r., poz. 196 ze zm.).

Rzeczypospolitej Polskiej⁴⁸, gdzie w uzasadnieniu czytamy, że „Do czasu osiągnięcia pełnej zdolności do działania przez Wojska Obrony Terytorialnej, tj. do czasu uzyskania certyfikacji narodowej, Dowódca Wojsk Obrony Terytorialnej będzie podlegał bezpośrednio Ministrowi Obrony Narodowej. Po zakończeniu tego procesu Wojska Obrony Terytorialnej, tak jak pozostałe rodzaje SZ RP, zostaną podporządkowane Szefowi Sztabu Generalnego Wojska Polskiego. Rozwiązanie takie pozwoli na niezakłócony proces formowania tego niezwykle istotnego dla bezpieczeństwa państwa rodzaju SZ RP⁴⁹”.

Tworzenie brygad OT, tak jak było to wcześniej wspomniane, zostało podzielone na cztery etapy, a zakończenie tego procesu planowane jest na rok 2021. W polskim porządku prawnym ten rodzaj wojsk został już zaliczony do polskich SZ, a na jego czele stoi właściwy dowódca. Nie mniej jednak zauważyć należy, że na ten moment Dowódcy Rodzajów Sił Zbrojnych⁵⁰ podlegają Szefowi Sztabu Generalnego Wojska Polskiego⁵¹, ale podległość ta nie odnosi się do Dowódcy Wojsk Obrony Terytorialnej. Dowódca WOT podlega Ministrowi Obrony Narodowej a zmiana podległości, czyli tak jak w przypadku pozostałych dowódców rodzajów sił zbrojnych przejście w podległość Szefowi Sztabu Generalnego Wojska Polskiego, nastąpi po zakończonym procesie formowania się brygad OT i osiągnięciu pełnej zdolności do działania⁵².

Wojska Obrony Terytorialnej są nadal formowane, obecnie realizowany jest czwarty etap formowania, ale powstałe w pierwszej kolejności brygady już od momentu powstania, czyli od 2016 r., działają i odnajdują się w tych działaniach nie tylko w lokalnej strukturze, ale i w całokształcie SZ.

W polskich przepisach prawa próżno szukać uregulowań odnoszących się wyłącznie do zadań stawianych przed armią zawodową tudzież przed WOT. Wszelkie zapisy mają odniesienie do SZ bez wyszczególnienia ich rodzajów, a jak wiadomo z zapisów ustawy o powszechnym obowiązku obrony RP WOT stanowią piąty rodzaj tych sił.

Konstytucja RP, najważniejsza z polskich ustaw, jest wyznacznikiem zadań stawianych przed armią, gdyż w art. 26 stanowi ona, że SZ służą ochronie

⁴⁸ Sejm Rzeczypospolitej Polskiej VIII kadencji, Druk nr 2786, 17.07.2018 r.

⁴⁹ Sejm Rzeczypospolitej Polskiej VIII kadencji, Druk nr 2786, 17.07.2018 r., s. 2.

⁵⁰ Dowódca Generalny Rodzajów Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej i Dowódca Operacyjny Rodzajów Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej.

⁵¹ Szef Sztabu Generalnego Wojska Polskiego jest organem dowodzącym całością SZRP w czasie pokoju, a dowództwo to sprawuje w imieniu Ministra Obrony Narodowej. W czasie wojny na czele SZ staje Naczelny Dowódca Rodzajów Sił Zbrojnych, którego wskazuje na to stanowisko, jako zwierzchnik SZ, Prezydent RP.

⁵² Art. 5 ust. 1 pkt 4 Ustawy z dnia 14 grudnia 1995 roku o urzędzie Ministra Obrony Narodowej.

niepodległości państwa i niepodzielności jego terytorium oraz zapewnieniu bezpieczeństwa i nienaruszalności jego granic. A więc ich głównym zadaniem jest zapewnienie bezpieczeństwa. Zadanie to tak samo odnosi się do armii zawodowej, jak i do żołnierzy służących w WOT. Zresztą był to jeden z powodów utworzenia tego rodzaju sił, który wspomagać ma wojsko w realizacji zadań związanych z zapewnieniem bezpieczeństwa, o którym polska Konstytucja mówi w sposób bardzo szeroki, a więc zarówno w odniesieniu do zagrożeń zewnętrznych, jak i wewnętrznych.

„Zawsze gotowi, zawsze blisko” to motto WOT. Biorąc pod uwagę, że formacja ta ma działać przede wszystkim lokalnie i do tego celu była powoływana, motto powyższe wydaje się być bardzo adekwatne w odniesieniu do zadań stawianych przed piątym rodzajem SZ. Z racji tego, że wojska te zostały powołane w celu zwiększenia potencjału militarnego Polski, ogólnie można określić, że ich zadania dotyczą „obrony państwa na poziomie lokalnym w oparciu o infrastrukturę cywilną, wspieranie wojsk operacyjnych w rejonach i obszarach działań wspólnych, prowadzenie działań przeciwdywersyjnych i przeciwdesantowych, a także wsparcie służb w sytuacjach zagrożenia bezpieczeństwa państwa, w tym w systemie zarządzania kryzysowego”⁵³. Kiedy gen. Wiesław Kukuła wraz z Dowództwem Wojsk Obrony Terytorialnej określał zadania, jakie przypisane będą do nowego rodzaju wojsk, poza analizą aktów prawa odnoszących się do zadań SZ skupił się również na *Strategii Bezpieczeństwa Narodowego*⁵⁴, zgodnie z której zapisami polskie SZ powinny realizować trzy misje:

- 1) zagwarantować obronę państwa i przeciwstawić się zbrojnej agresji;
- 2) wspierać podsystemy ochronne w zakresie bezpieczeństwa wewnętrznego i pomocy społeczeństwu;
- 3) brać udział w procesie stabilizacji sytuacji międzynarodowej, w tym w międzynarodowych działaniach z dziedziny zarządzania kryzysowego⁵⁵.

Sformowany nowy rodzaj SZ nie realizuje obecnie działań odnoszących się do trzeciej misji⁵⁶.

⁵³ D. Jurewicz, *Terytorialna służba wojskowa w aspekcie bezpieczeństwa społeczności lokalnych*, „Przedsiębiorczość i zarządzanie” 2017, t. XVIII, z. 5, cz. III, s. 126.

⁵⁴ *Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa 2014.

⁵⁵ M. Klisz, *Utworzenie Wojsk Obrony Terytorialnej jako odpowiedź na nowe zagrożenia bezpieczeństwa państwa*, „Bezpieczeństwo. Teoria i praktyka” 2017, nr 3, s. 70.

⁵⁶ Wojska Obrony Terytorialnej nie biorą udziału w operacjach poza granicami kraju ponieważ ich formowanie nie zostało jeszcze zakończone. Natomiast zgodnie z art. 6 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o zasadach użycia lub pobytu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej poza granicami państwa (t.j. Dz.U. z 2019 r., poz. 1726 ze zm.) w skład jednostek wojskowych wykonujących zadania poza granicami państwa wchodzi żołnierze w czynnej służbie wojskowej. Żołnierze WOT, jak określa art. 59 ust. 1. pkt. 3 Ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej takimi żołnierzami również są.

Najważniejszym aktem prawa, wskazującym na zadania stojące przed siłami zbrojnymi RP, jest bezsprzecznie Konstytucja, która w art. 26 wskazuje, że SZ RP mają za zadanie:

- 1) ochronę niepodległości państwa;
- 2) ochronę niepodzielności terytorium państwa;
- 3) zapewnienie bezpieczeństwa państwa;
- 4) zapewnienie nienaruszalności granic państwowych.

Ustawa o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej już w art. 1 wskazuje, że obrona kraju leży w obowiązku wszystkich obywateli, że w sytuacji zagrożenia każdy obywatel Polski jest zobligowany do jej obrony. W tej samej ustawie wyczytać możemy w art. 3, jakie zadania postawione są przed SZ, a mianowicie:

- 1) stanie na straży niepodległości Narodu Polskiego⁵⁷;
- 2) stanie na straży bezpieczeństwa;
- 3) stanie na straży pokoju;
- 4) zadania zbieżne z tymi określonymi w Konstytucji RP
- 5) zwalczanie klęsk żywiołowych i likwidacja ich skutków;
- 6) branie udziału w działaniach antyterrorystycznych;
- 7) branie udziału w działaniach z zakresu ochrony mienia;
- 8) branie udziału w akcjach poszukiwawczych;
- 9) ratowania lub ochrona zdrowia i życia ludzkiego;
- 10) oczyszczanie terenów z materiałów wybuchowych i niebezpiecznych pochodzenia wojskowego oraz ich unieszkodliwianie;
- 11) realizacji zadań z zakresu zarządzania kryzysowego.

W odniesieniu do powyższych zadań pamiętać należy, że postawione są one przed SZ, a więc też przed ich piątym rodzajem, czyli WOT.

Podczas prac związanych z przygotowaniem regulacji prawnych umożliwiających sformowanie WOT Antoni Macierewicz, Minister Obrony Narodowej, odpowiadając na pytania posłów zadane podczas posiedzenia Podkomisji Stałej ds. Społecznych w Wojsku z dnia 13 września 2016 r., wskazywał, że WOT realizować będą następujące zadania:

- 1) „przygotowanie do wszystkich rodzajów działań przewidywanych do prowadzenia w czasie kryzysu i wojny, poprzez realizację szkoleń i ćwiczeń z uwzględnieniem odpowiednich struktur/organizacji układu pozamilitarnego;

⁵⁷ Patrz s. 30.

- 2) wsparcie terenowych organów administracji państwowej i samorządów oraz społeczeństwa przy realizacji działań antykrzysowych;
- 3) prowadzenie działań rozpoznawczych;
- 4) udział w działaniach antyterrorystycznych;
- 5) prowadzenie działań antydezinformacyjnych, w tym:
 - a) ochrona społeczeństwa przed dezinformacją i propagandą,
 - b) prowadzenie działań obronnych w cyberprzestrzeni,
 - c) inspirowanie i wspieranie istniejących organizacji pozarządowych o charakterze patriotyczno-obronnym oraz prowadzących działalność w obszarze bezpieczeństwa i obronności państwa,
 - d) współudział w powszechnym wychowaniu patriotycznym i obywatelskim dzieci oraz młodzieży,
 - e) pielęgnacja i kontynuacja miejscowych tradycji niepodległościowych, wojskowych i społecznych, współudział przy tworzeniu miejscowych więzi społecznych i obywatelskich oraz współodpowiedzialność za bezpieczeństwo miejscowych społeczności⁵⁸.

Najważniejszym zadaniem postawionym przed OT jest niewątpliwie wzmocnienie potencjału obronnego państwa i to właśnie taki cel przyświecał ich formowaniu. Podczas przedstawiania *Koncepcji utworzenia WOT* wielokrotnie podkreślano, że formacja ta będzie stanowiła wsparcie dla wojsk operacyjnych w zakresie obronnym i wsparcie dla lokalnych społeczności w zakresie ochronnym. W każdym z zakresów zadania realizowane przez OT mogą być podzielone na takie, które realizowane będą w czasie pokoju, w czasie wojny i w czasie kryzysu.

Kiedy mówimy o czasie pokoju wojskom terytorialnym postawione są głównie zadania udzielania pomocy ludności cywilnej. To ogólne sformułowanie można podzielić na trzy strefy wskazujące różne zdarzenia:

- 1) strefa pozamilitarna, czyli klęski żywiołowe i katastrofy;
- 2) pomiędzy strefą pozamilitarną i militarną, czyli akty terrorystyczne;
- 3) strefa militarna, do której należeć będą działania podprogowe przeciwników jako działania mające prowadzić do kryzysu⁵⁹.

Najczęstszymi działaniami WOT, podejmowanymi w czasie pokoju, są działania związane ze strefą pozamilitarną. Wspieranie i pomoc niesiona lokalnej społeczności, przede wszystkim podczas katastrof i klęsk żywiołowych, mają nieocenione znaczenie, choćby ze względu na liczbę żołnierzy, którzy do takich

⁵⁸ Minister Obrony Narodowej Nr 305/1180/W-28/16/IŚ Warszawa, 20.09.2016 r.

⁵⁹ A. Michalak, *Cele, zadania, struktura i funkcje wojsk obrony terytorialnej w XXI wieku*, „Bezpieczeństwo. Teoria i praktyka” 2017, nr 3, s. 32.

działań mogą zostać zaangażowani wraz z żołnierzami zawodowymi i specjalistycznym sprzętem znajdującym się na wyposażeniu SZ. Żołnierze WOT działają wówczas głównie realizując następujące zadania:

- 1) szeroko rozumiana pomoc dla ludności cywilnej np. w zakresie ewakuacji lub ochrony mienia;
- 2) wspomaganie władz lokalnych np. dzięki prowadzonemu monitoringowi zagrożeń;
- 3) udział w akcjach ratowniczych;
- 4) udział w akcjach poszukiwawczych⁶⁰;
- 5) udział w działaniach mających na celu usuwanie skutków katastrof i innego typu zdarzeń o zbliżonym charakterze;
- 6) wspomaganie innego rodzaju służb mundurowych (np. Policji) w wykonywaniu zadań do nich przypisanych jeżeli zdarzenie przekracza ich siły i środki⁶¹.

Wydawać by się mogło, że z łatwością uda się wymienić zadania, jakie realizowane być powinny w czasie wojny. Jednakże poza zadaniami nakładanymi na SZ w ustawie zasadniczej i ustawie o powszechnym obowiązku obrony RP, w czasie wojny, mówić jeszcze należy o realizowaniu zadań w obszarze sił osłony, działań bezpośrednich i tylnych wojsk operacyjnych oraz w obszarze okupowanym i w strefie tylnej państwa⁶². Zadania WOT w obszarze osłony to m.in.: ochrona i obrona lokalnej ludności, a także instytucji i obiektów przed bezpośrednim oddziaływaniem przeciwnika, wspieranie działań opóźniających wojsk operacyjnych, czasowe utrzymanie ważnych rejonów i obiektów, zakłócenie i mylenie manewru wojsk przeciwnika, zbieranie informacji o przeciwniku. „W obszarze działań bezpośrednich wojsk operacyjnych zadania realizowane przez Wojska Obrony Terytorialnej mogą mieć miejsce w strukturze ich działań głębokich, bezpośrednich i tylnych”⁶³.

⁶⁰ Wojska Obrony Terytorialnej zostały zaangażowane w akcje poszukiwania 5-letniego Dawia Żukowskiego w lipcu 2019 r. Chłopiec był widziany ostatni raz 10 lipca 2019 r. ok godz. 17.00 w Grodzisku Mazowieckim. Przebywał razem ze swoim ojcem. Do poszukiwania dziecka skierowanych zostało 200 żołnierzy 6 Brygady WOT. Zakrojona na szeroką skalę akcja poszukiwawcza i liczny udział piątego rodzaju SZ doprowadziły do odnalezienia ciała chłopca (ciało zostało odnalezione przez policjantów). Do tego typu zadań żołnierze WOT zostali zaangażowani po raz szósty w 2019 r.

Piąty rodzaj SZ może być wykorzystywany do prowadzenia akcji poszukiwawczych na wniosek Policji na mocy Ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej lub na wniosek wojewody na podstawie Ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym. Użycie wojska musi być poprzedzone decyzją Ministra Obrony Narodowej.

⁶¹ A. Michalak, *Cele...*, op. cit., s. 32.

⁶² Ibidem.

⁶³ Ibidem, s. 34.

Działając na zapleczu przeciwnika, WOT zajmują się m.in. zbieraniem informacji o przeciwniku. Wojska operacyjne, wykonując działania bezpośrednie, są w stanie wykorzystać piąty rodzaj SZ, np. w celu utrzymania określonych obiektów lub też, aby stanowiły one osłony skrzydeł. Prowadzenie przez wojska operacyjne zadań na tyłach zaangażować może OT do prowadzenia niezwykle istotnych dostaw logistycznych, a także do działań przeciwdywersyjnych i przeciwdesantowych. Podczas okupacji działania WOT mogą być porównywane z niegdyśniejszymi działaniami oddziałów partyzanckich, ponieważ do głównych zadań należeć będzie utrzymanie ciężaru walk oraz tworzenie ruchu oporu i pobudzanie ducha woli wśród lokalnej społeczności, a także jej ochrona przed przeciwnikiem.

Zadania, które WOT realizują strefie tyłowej państwa, czyli poza obszarem operacji, są tożsame z zadaniami, które realizować mają w czasie kryzysu i należą do nich:

- 1) ochrona ludności w tych rejonach kraju, które zagrożone są dywersją i sabotażem;
- 2) zabezpieczanie wojsk operacyjnych;
- 3) wsparcie odbudowy infrastruktury państwa;
- 4) przeciwdziałanie zagrożeniom militarnym.

Analiza zadań stawianych przed SZ, które zapisane są w ustawie zasadniczej, pozwala nam również na wyodrębnienie trzech podstawowych obowiązków należących do wojska, tj.:

- 1) zadań obronnych polegające na odparciu ataku bezpośredniego skierowanego przeciwko państwu polskiemu, ale też ataku skierowanego na państwo sojusznicze⁶⁴,
- 2) zadań stabilizacyjnych, które realizowane są głównie w czasie pokoju,
- 3) zadań prewencyjnych, które również realizowane są w czasie pokoju.

Rozpatrując powyższe punkty i zestawiając je z kompetencjami i umiejętnościami żołnierzy OT, można wysnuć wniosek, że w odniesieniu do zadań obronnych przeważać będą tutaj działania podejmowane przez armię zawodową, która do tego celu jest specjalistycznie szkolona, posiada odpowiedni sprzęt i możliwości. Nie mniej jednak w tym zakresie WOT zobligowane są do niesienia pomocy armii zawodowej. Pomoc ta może polegać na prowadzeniu działań partyzanckich. W takim kontekście WOT z pewnością spełnią swoje zadanie. Nie możemy oczekiwać od piątego rodzaju SZ więcej, bowiem nie pozwoli im na innego typu działanie nie tylko brak specjalistycznego wykształcenia, ale i brak odpowiedniego, nowoczesnego sprzętu.

⁶⁴ Wynika to z deklaracji, jakie Polska podpisała przyjmując postanowienia Paktu Północnoatlantyckiego.

Tej wspierające roli WOT nie należy jednak umniejszać. Po pierwsze zmęczony przeciwnik to zawsze potencjalnie większa szansa na wygraną z nim. Po drugie piąty rodzaj SZ związany ma być mocno z lokalną społecznością, a co za tym idzie utrwalac ma lokalnie postawy patriotyczne. Silnie zakorzeniony patriotyzm jest niekiedy najsilniejszą bronią, ponieważ prowadzi do zjednoczenia się społeczeństwa w walce o wyższy cel⁶⁵.

Siły Zbrojne mogą być użyte poza granicami państwa, o czym również czytamy w ustawie zasadniczej. Ustawa z dnia 17 grudnia 1998 r. o zasadach użycia lub pobytu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej poza granicami państwa, jak czytamy w art. 1 „dotyczy użycia lub pobytu poza granicami państwa związków operacyjnych i taktycznych oraz oddziałów i pododdziałów, zwanych dalej „jednostkami wojskowymi”. Na ten moment w działaniach poza granicami kraju (a więc udział w konflikcie zbrojnym lub wzmocnienie sił państwa albo państw sojuszniczych, misji pokojowej, akcji zapobieżenia aktom terroryzmu lub ich skutkom, szkoleniach i ćwiczeniach wojskowych, akcjach ratowniczych, poszukiwawczych lub humanitarnych) udział biorą wyłącznie żołnierze armii zawodowej. Przepisy prawa co prawda odnoszą się do SZ ogólnie, bez wyróżnienia poszczególnych ich rodzajów, jednak pamiętać należy to tym, że WOT, mimo tego, że w Ustawie z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony RP wymienione zostały jako rodzaj SZ są nadal w trakcie tworzenia. Z racji tego, że nie ukończono procesu ich powstawania, nie mogą one, na ten moment, zostać poddane stosownej certyfikacji i nie mogą w związku z tym być wykorzystywane poza granicami państwa. Zasadnym wydaje się stwierdzenie, że w momencie uzyskania certyfikacji przez WOT rozwiązania tej kwestii mogą być jedynie dwa. Po pierwsze stan prawny nie ulegnie zmianie i OT jako rodzaj SZ będzie mogła realizować postanowienia ustawy o wykorzystaniu sił zbrojnych poza granicami państwa lub, w drugim wariantcie, znowelizowane zostaną przepisy prawa i żołnierze OT w takich działaniach nie będą mogli brać udziału. Co się wydarzy pokaż nam czas⁶⁶.

⁶⁵ Akurat Polacy są w stanie bardzo dużo powiedzieć na ten temat, choć można odnosić wrażenie, że pojęcie patriotyzmu staje się pojęciem archaicznym we współczesnych czasach. Największym przejawem zjednoczenia, pomimo niewyobrażalnych różnic, była wspólna walka o odzyskanie niepodległości i powrót Polski na mapę Europy. W czasie II Wojny Światowej również nie daliśmy się wmanewrować w kolaborację w nazistowskimi Niemcami za co nasz kraj miał zostać zmieciony z powierzchni ziemi a docelowo trafił pod wpływy sowieckiej Rosji. Polacy nadal dążyli do suwerenności i choć była to droga wyboista 4 czerwca 1989 r. doprowadziła do częściowo wolnych wyborów. Dziś należymy do NATO i jesteśmy członkami UE, zawieramy sojusze z innymi państwami i staramy się dążyć do rozwoju silnego państwa liczącego się na arenie międzynarodowej.

⁶⁶ Zobacz przypis 144.

Zdecydowanie większa rola wspierająca przypada OT w odniesieniu do zadań stabilizacyjnych i prewencyjnych.

Zadania SZ, poza tymi najważniejszymi określonymi w konstytucji i powtórzonymi w ustawie o obronie RP, jak wskazano powyżej, to również zwalczanie klęsk żywiołowych i likwidacja ich skutków, działania antyterrorystyczne i z zakresu ochrony mienia, akcje poszukiwawcze oraz ratowanie lub ochrona zdrowia i życia ludzkiego, oczyszczanie terenów z materiałów wybuchowych i niebezpiecznych pochodzenia wojskowego oraz ich unieszkodliwianie, a także realizacja zadań z zakresu zarządzania kryzysowego⁶⁷.

Oczywiście nie we wszystkich tych zadaniach WOT mogą partycypować na równi z armią zawodową (np. trudno byłoby im oczyszczać teren z materiałów wybuchowych i niebezpiecznych oraz unieszkodliwiać je), ale niektóre z nich mogą zostać przekierowane w głównej mierze na OT, a w innych przypadkach siły te działać mogą na równi z armią zawodową.

Najlepszym przykładem działań żołnierzy OT, w których biorą oni zdecydowanie częściej udział niż żołnierze zawodowi są akcje poszukiwawcze. Żołnierze WOT brali udział w kilkunastu akcjach poszukiwawczych i szukali zaginionych osób. W roku 2019 formacja ta po raz pierwszy w historii została skierowana do poszukiwania wraku śmigłowca wraz z zaginionym pilotem, który rozbił się w rejonie Wzgórz Dylewskich. Udział w tego typu akcji był możliwy, ponieważ 25 września 2018 r. Minister Obrony Narodowej Mariusz Błaszczak wydał decyzję, zgodnie z którą WOT, jako Naziemne Zespoły Poszukiwawczo-Ratownicze, zostały włączone do systemu poszukiwania i ratownictwa lotniczego (ASAR⁶⁸). Zespoły te służyć mają niesieniu pomocy załogom i pasażerom statków powietrznych, które

⁶⁷ Art. 3 ust. 2 Ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej.

⁶⁸ Służba ASAR zapewnia poszukiwanie i ratownictwo wszystkich statków powietrznych znajdujących się w polskiej przestrzeni powietrznej oraz działa na obszarze lądowym w rejonie poszukiwania i ratownictwa lotniczego pokrywającym się z granicami odpowiadających mu rejonów informacji powietrznej. Do zadań służby ASAR należy prowadzenie działań polegających na przeszukaniu wyznaczonego obszaru w celu ustalenia miejsca położenia statku powietrznego oraz osób uszkodzonych w zdarzeniach lotniczych, określenia ich stanu oraz podejmowanie działań ratowniczych na miejscu zdarzenia przy wykorzystaniu ściśle dedykowanych sił i środków oraz sił i środków będących w dyspozycji innych systemów, głównie z Państwowego Ratownictwa Medycznego, Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego oraz Morskiej Służby Poszukiwania i Ratownictwa. Służba ASAR składa się z elementu dowodzenia i kierowania – cywilno-wojskowy ośrodek koordynacji poszukiwania i ratownictwa lotniczego, elementów wykonawczych – lotniczych zespołów poszukiwawczo-ratowniczych (LZPR) oraz elementów wspierających – punktów alarmowych (organów służb ruchu lotniczego w ramach wykonywania służby alarmowej). <https://dlapilota.pl/wiadomosci/polska/cywilno-wojskowy-osrodek-koordynacji-poszukiwania-i-ratownictwa-lotniczego-w-polsk> [dostęp: 18.01.2020].

uległy awarii. Ich zadanie polega na odnalezieniu miejsca wypadku lub osób zaginionych, udzieleniu pierwszej pomocy, zabezpieczeniu śladów oraz ochronie mienia i wyposażenia. Na obecną chwilę do systemu siły i środki wydzielane są z brygad od 1. do 4., a w tym roku planowane jest wciągnięcie do niego kolejnych brygad.

Portal tvp.info.pl poinformował w artykule z dnia 17 stycznia 2020 r., że już wkrótce żołnierze otrzymają wsparcie w akcjach ratowniczych w postaci psów służbowych⁶⁹. Jest to decyzja przełomowa, ponieważ do tej pory nie było w polskich SZ takich psów⁷⁰. Pierwsze zespoły z psami najprawdopodobniej utworzone zostaną przez WOT⁷¹.

Zdecydowanie wszystkie rodzaje SZ są w stanie działać ramie w ramie w sytuacjach związanych ze zwalczaniem klęsk żywiołowych i likwidacji ich skutków a także w realizacja zadań z zakresu zarządzania kryzysowego. W większości przypadków zdarzenia takie mają charakter lokalny, a co już było wielokrotnie poruszane, WOT działać mają między innymi w ścisłej współpracy z lokalną społecznością. A więc w sytuacjach zagrożeń związanych ze zwalczaniem klęsk żywiołowych oraz sytuacjach wynikających z zarządzania kryzysowego zarówno żołnierze zawodowi, jak i żołnierze OT działać mogą, a nawet powinni, wspólnie⁷².

Żołnierze zawodowi stanowią podstawę działania polskich SZ jednak dużą rolę pomocniczą w wykonywaniu zadań przed nimi postawionych stanowią żołnierze WOT. Wojska Obrony Terytorialnej przede wszystkim mają wspierać wojska operacyjne w wykonywanych przez nie zadaniach, ale też pamiętać trzeba o tym, że powrócono do koncepcji zlikwidowanej w 2003 r., aby wzmocnić obronę państwa polskiego i ochronę jego ludności w obliczu coraz to wymyślniejszych sposobów ataku ze strony potencjalnych agresorów oraz w ramach wzmocnienia wschodniej flanki.

⁶⁹ <https://www.tvp.info/46237888/armia-rekrutuje-psy-do-sluzby-w-wojskach-obrony-terytorialnej> [dostęp: 18.01.2020].

⁷⁰ Specjalnie wyszkolone psy, ok 200 różnych ras, służą obecnie w wojsku, ale wykorzystywane są głównie przez Żandarmerię Wojskową, saperów oraz wojska specjalne. Od dwóch lat psy mogą być również wykorzystywane przez żołnierzy Kontrwywiadu Wojskowego.

⁷¹ Najprawdopodobniej pilotażowe szkolenie pierwszej Grupy Poszukiwawczo-Ratowniczej K9WOT jest prowadzone w 13. Brygadzie Śląskiej Obrony Terytorialnej i uczestniczy w nim kilkunastu żołnierzy.

⁷² Art. 25 ust. 1 Ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym stanowi, że SZ mogą być wykorzystane w działaniach związanych z czynnościami w obszarze zarządzania kryzysowego. „Minister Obrony Narodowej, na wniosek wojewody, może przekazać do jego dyspozycji pododdziały lub oddziały Sił Zbrojnych” jednakże, o czym czytamy w ust. 2 tego artykułu, oddziały te kierowane są stosownie do ich przygotowania specjalistycznego, zgodnie z wojewódzkim planem zarządzania kryzysowego.

Podsumowanie

Polska jest krajem członkowskim Unii Europejskiej i Sojuszu Północnoatlantyckiego, którego znaczny odcinek granicy lądowej i morskiej przypada na Rosję. W wyniku konfliktu na wschodzie Ukrainy naruszona została kilkudziesięcioletnia stabilność w Europie Wschodniej. Fakty te wymuszają zmiany w dotychczasowej polityce bezpieczeństwa, a hybrydowy charakter współczesnych konfliktów narzucają zmiany w sposobach obrony militarnej. Odpowiedzią na tę nową sytuację i pojawiające się zagrożenia jest utworzenie Wojsk Obrony Terytorialnej w Polsce. Jest to także próba powiązania społeczeństwa z siłami zbrojnymi poprzez stworzenie formacji wojskowej o lokalnym pochodzeniu i dla lokalnej społeczności, oparta w dużej części na tradycjach narodowych oraz doświadczeniach innych Państw. Stąd też cele, zadania i funkcje Wojsk Obrony Terytorialnej różnią się od tych cech przypisywanym całym Siłom Zbrojnym. Terytorialne i stosunkowo równomierne rozmieszczenie oddziałów oraz pododdziałów obrony terytorialnej kreuje powstanie nowego jakościowo narzędzia reakcji na pojawiające się zagrożenia. Tym samym znacznie poprawiają się realne możliwości wsparcia bezpieczeństwa Polski przy pomocy potencjału lokalnych społeczności, a sam wymiar obrony terytorialnej nabiera pełniejszego znaczenia.

Bibliografia

1. Bór-Komorowski T., *Armia Podziemna*, Warszawa 1984.
2. Huzarski M., *Podstawy normatywne i koncepcyjno-funkcjonalne tworzenia Wojsk Obrony Terytorialnej*, „Przegląd Nauk o Obronności” 2017, nr 3.
3. Jakubczak R., *Współczesne wojska obrony terytorialnej*, Warszawa 2016.
4. Jurewicz D., *Terytorialna służba wojskowa w aspekcie bezpieczeństwa społeczności lokalnych*, „Przedsiębiorczość i zarządzanie” 2017, t. XVIII, z. 5.
5. Kajetanowicz J., *Wojska Obrony Terytorialnej Kraju w systemie bezpieczeństwa Polski w latach 1959–1989*, „Poligon” 2013, nr 2(37).
6. Klisz M., *Utworzenie Wojsk Obrony Terytorialnej jako odpowiedź na nowe zagrożenia bezpieczeństwa państwa*, „Bezpieczeństwo. Teoria i praktyka” 2017, nr 3.
7. *Koncepcja systemu obrony terytorialnej*, Warszawa 1998.
8. Michalak A., *Cele, zadania, struktura i funkcje wojsk obrony terytorialnej w XXI wieku*, „Bezpieczeństwo. Teoria i praktyka” 2017, nr 3.
9. Nastarowicz T., *Proces tworzenia Brygady Obrony Terytorialnej RP. Studium przypadku*, „Bezpieczeństwo. Teoria i praktyka” 2017, nr 3.
10. Polcikiewicz Z., *Wojska Obrony Terytorialnej w systemie bezpieczeństwa narodowego Polski*, „Artykuły Naukowe ASO” 2016, nr 7.
11. Sejm Rzeczypospolitej Polskiej VIII kadencji, Druk nr 2786.
12. Sokół W., *Wojska obrony terytorialnej w historii Polski (wybrane problemy)*, „Bezpieczeństwo. Teoria i praktyka” 2017, nr 3.
13. *Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa 2014.

14. Wrona A., *Obrona terytorialna wczoraj i dziś*, „Przegląd Sił Zbrojnych” 2017, nr 3.
15. Zapałowski A., *Koncepcja budowy obrony terytorialnej w programie akcji wyborczej solidarność a koncepcja obrony terytorialnej rządu Prawa i Sprawiedliwości*, „AntePortas – Studia nad Bezpieczeństwem” 2016, nr 2(7).

Akty normatywne

1. Decyzja Nr 504/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 30 grudnia 2015 r. w sprawie powołania Pełnomocnika Ministra Obrony Narodowej do Spraw Utworzenia Obrony Terytorialnej (t.j. Dz. Urz. MON z 2016 r., poz. 2).
2. Decyzja Nr 503/MON Ministra Obrony Narodowej z dnia 30 grudnia 2015 r. w sprawie utworzenia Biura do Spraw Utworzenia Obrony Terytorialnej (t.j. Dz. Urz. MON z 2016 r., poz. 2).
3. Rozporządzenie z dnia 24 lutego 2017 r. w sprawie powołania do Terytorialnej Służby Wojskowej i sposobu jej pełnienia (t.j. Dz.U. z 2017 r., poz. 4650).
4. Ustawa z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 1967 r., nr 44, poz. 220).
5. Ustawa z dnia 14 grudnia 1995 roku o urzędzie Ministra Obrony Narodowej (Dz.U. z 1996 r., nr 10 po. 56).
6. Ustawa z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz.U. z 2007 r., nr 89, poz. 590).

Strony internetowe

1. <https://dlapilota.pl/wiadomosci/polska/cywilno-wojskowy-osrodek-koordynacji-poszukiwania-i-ratownictwa-lotniczego-w-polsk>.
2. <https://www.tvp.info/46237888/armia-rekrutuje-psy-do-sluzby-w-wojskach-obrony-terytorialnej>
3. <https://terytorialsi.wp.mil.pl/wot>.
4. <http://www.wbc.poznan.pl/Content/39738/PDF/Wojsko%20Polskie%20na%20na%20tle%20 europejskim..pdf>.
5. https://www.stratpoints.eu/wp-content/uploads/2018/03/WOT_stan-obecny-i-pozadane-kierunki-zmian_BAS_FINAL.pdf.

Territorial Defense Forces of the Republic of Poland – genesis, beginnings of creation and current state

Abstract

The article is an attempt to summarize the efforts to date to achieve full combat capability of the Polish territorial defense forces. The authors emphasize the importance of territorial defense forces against state threats in the 21st century. They synthetically capture the genesis of the uprising, the role and tasks set for these forces in various states of state functioning. They analyze the legal legitimacy of these forces in the national security system. They describe the goals set for territorial defense forces from the point of view of the current defense needs of the state, as well as the requirements for their structures and functions in this respect.

Keywords: Territorial defense, origin, army, combat, goals, tasks